

بررسی نقش حسابداری و سیستم های اطلاعاتی در مؤسسات و شرکتهای

عادلہ قویدل قلعه کهنه ۱ و عبدالکریم مقدم ۲

۱. دانشجوی ارشد گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور مرکز بهشهر، ایران (مسئول مقاله)

۲. مدیر گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور مرکز بهشهر، ایران

چکیده

سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان جزئی از سیستم اطلاعات مدیریت وظیفه فراهم آوردن اطلاعات مفید برای تصمیم گیری مدیریت را به عهده دارد. اما اطلاعاتی مفید است که علاوه بر داشتن ویژگی های کیفی (مربوط بودن) و (به موقع بودن) به راحتی قابل حصول باشد و با صرف کمترین زمان و هزینه در دسترس مدیران قرار گیرد. مدیریت یک فرایند تصمیم گیری است و تصمیم گیری بدون دست یابی به اطلاعات مربوط به موقع و صحیح کاری است پرمخاطره که در بسیاری از موارد آثار سوء اقتصادی و اجتماعی را در پی دارد. در چنین شرایطی اهمیت اطلاعات بعنوان مهمترین ابزار تصمیم گیری، به نحو محسوسی چشمگیر است. امروزه به جرات می توان گفت که هر تصمیم مدیریت آثار و نتایج مالی در پی دارد به همین جهت مدیریت برای اتخاذ تصمیم به اطلاعات مالی نیازمند است. از این رو پیدایش سیستمی که بتواند مدیریت را در امر تصمیم گیری های مالی و اقتصادی یاری رساند، ضرورت یافت. وظیفه تهیه این اطلاعات و پردازش آنها به عهده سیستم حسابداری مدیریت شرکت است در این میان نقش حسابداری مدیریت عبارت است از تهیه و ارائه اطلاعات مرتبط و سودمند با استفاده از تکنیک های ویژه و کاربرد روشهای خاص برای کمک به مدیران جهت برنامه ریزی فعالیتها، اعمال کنترل های مدیریتی و تصمیم گیری های منطقی و عقلانی در جهت تحقق اهداف سازمان. در این تحقیق در پی آن هستیم تا ضمن تعریف سیستمهای اطلاعات حسابداری، نقش آن را نیز بیان نماییم.

واژگان کلیدی: سیستم اطلاعاتی، سیستم اطلاعات حسابداری، اطلاعات حسابداری، حسابداری

مدیریت

مقدمه

در جهان امروز، سرعت دسترسی به اطلاعات در توسعه پایدار موسسه‌های اقتصادی و تصمیم‌گیریهای اقتصادی استفاده‌کنندگان نقش حیاتی دارد. آنچه برای مدیران بانکها و شرکتها و موسسه‌ها دارای اهمیت است، آگاهی از رخدادهای شرکت و رسیدگی سریعتر به مشکلات و شناسایی فرصتهاست. در این میان، سیستم اطلاعاتی حسابداری ابزاری قدرتمند است که پیشرفت، کارایی و اثربخشی فرایند گزارشگیری را آسان می‌کند.

در دنیای امروز که هر روز شکل تازه‌ای از ارتباطات اقتصادی به وجود می‌آید و افراد و شرکتها و مؤسسات با یکدیگر در ارتباط می‌باشند و تغییرات مالی آنها بر یکدیگر تأثیر دارد و روز به روز این فعالیت‌ها پیچیده‌تر می‌شود این عوامل باعث می‌شود که نقش حسابداری به عنوان فراهم‌کنندگان اطلاعات مالی با استفاده از استانداردهای حسابداری برای استفاده‌کنندگان بیشتر مشخص گردد. نیاز روز افزون مؤسسات و سازمانها به اطلاعات صحیح و بهنگام جهت بکارگیری در فرآیند تصمیم‌گیری مدیران، مقوله‌ای اجتناب‌ناپذیر است. در این راستا سیستم اطلاعات مدیریت منبع اصلی ارائه اطلاعات بشمار می‌آید. سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان مهمترین زیر مجموعه این سیستم، اطلاعات مالی متنوعی را در اختیار استفاده‌کنندگان این نوع اطلاعات، خصوصا " مدیران هر سازمان" قرار می‌دهد. به طور کلی اطلاعات حسابداری بایستی از ویژگی‌های خاصی برخوردار باشد تا در فرآیند تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار گیرد. ویژگی‌های کیفی این گونه اطلاعات نظیر مربوط بودن، و قابلیت اتکاء از جمله خصیصه‌هایی است که بر میزان بکارگیری اطلاعات به‌موقع (بهنگام) تأثیر می‌گذارد. در این مقاله مختصری در مورد تعاریف حسابداری و تاریخچه و انواع مختلف حسابداری و اهمیت آن بحث شده است.

بیان مسأله

ضمن ارائه کلیات و تعریفهای حسابداری و سیستمهای اطلاعاتی حسابداری، به اهمیت و نقش سیستم اطلاعات حسابداری در بانکها و سازمانها پرداخته می‌شود. یک سیستم اطلاعاتی حسابداری خوب ضمن ارائه گزارشها و اطلاعات کارا و سودمند، به‌عنوان بازوی توانمند مدیریت می‌تواند مورد نظر قرار گیرد. منظور از سیستمهای اطلاعات حسابداری این است که استفاده‌کنندگان از اطلاعات می‌توانند وارد سیستم شوند و اطلاعات مورد نیاز خود را به هر شکلی که می‌خواهند، بدون هیچ محدودیتی (زمانی و مکانی) دریافت کنند. همچنین با توجه به این که سیستمهای اطلاعات حسابداری نتوانسته‌اند خود را با سرعت تغییرات فناوری اطلاعات سازگار کنند و سطح امنیتی قابل‌قبولی را پوشش دهند، به بررسی بعضی از مسائل امنیتی سیستم اطلاعات حسابداری، کاربرد آن در تصمیم‌گیریها و هدفهای مدیریت و ایجاد تغییرات لازم متناسب با تغییرات ایجادشده در دنیای تجارت می‌پردازیم. بسیاری از بانکها و موسسه‌ها در تلاشند که توان نفوذ اطلاعات و عملیات خود را از طریق ایجاد مرکز اطلاع‌رسانی اینترنتی قوی ارائه کنند و عرضه چنین اطلاعات و خدماتی را به کارکنان، مشتریان و تحلیلگران مالی افزایش دهند. سیستم یکپارچه اطلاعات حسابداری، محدودیتهای مکانی و زمانی را برای دسترسی به اطلاعات از بین می‌برد، هزینه و زمان دسترسی به اطلاعات را کاهش و سرعت گردش اطلاعات و عملیات را افزایش می‌دهد. مجموعه‌ای از شرایط، یعنی افزایش دستیابی افراد به اطلاعات و همچنین توان بیشتر گرفتن تصمیمهای صحیح از آن طریق، به بهبود شرایط سازمان و مشتریان می‌انجامد. سیستم اطلاعات حسابداری مؤلفه و عنصری از شرکت است که به‌وسیله پردازش رویدادهای مالی، اطلاعات مالی و اطلاعات مبنای تصمیم‌گیری را در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهد.

حسابداری یا به تعبیری زبان تجارت روشهایی است قراردادی که توسط استادان، کارشناسان و یا انجمنهای حرفه‌ای حسابداران تدوین گردیده است و به تدریج مورد قبول همگان قرار گرفته است و قابل تصحیح و تغییر می‌باشد. برای حسابداری تعاریف گوناگونی عنوان شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. فرآیند تشخیص، اندازه‌گیری و گزارش اطلاعات اقتصادی که برای استفاده‌کنندگان اطلاعات مزبور امکان قضاوت و تصمیم‌گیریهای آگاهانه را فراهم می‌سازد.

حسابداری عبارتست از خدمتی که با فراهم کردن اطلاعات مالی مورد نیاز مدیران، پرداخت کنندگان مالیات، اداره کنندگان و سایرین جهت تصمیم گیریهای آگاهانه انجام می پذیرد.

حسابداری عبارتست از فن تفسیر، اندازه گیری و توصیف فعالیتهای اقتصادی. در حسابداری هدف بر این قرار گرفته است که با بنیانگذاری یکسری ضوابط و قراردادهای اطلاعات لازم را برای حل مسایل مالی یک موسسه بدست آوریم. سیستم های حسابداری، شامل طراحی و استفاده از حسابداری در داخل سازمان است. سیستم های حسابداری را نمی توان مجموعه ای از قواعد ثابت به حساب آورد بلکه روش های حسابداری مدیریت به منظور دستیابی به هدف های سازمان از طریق بهبود تصمیم گیری توسط مدیران و کارکنان آن است. سیستم های حسابداری، هم اطلاعات واقعی و هم اطلاعات برآوردی را برای کمک به مدیران در عملیات روزانه و برنامه ریزی عملیات آتی، به کار می گیرد و با مسایل خاصی که مدیران واحد تجاری در سطوح مختلف با آن روبه رو هستند، سروکار دارد.^۱

اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

کاربرد اولیه اطلاعات حسابداری، کمک به تصمیم گیری ذینفعان واحد اقتصادی است و دو گروه استفاده کننده براساس اطلاعات فراهم شده به وسیله سیستم حسابداری، تصمیم هایی را می گیرند. این دو گروه عبارتند از:

۱. استفاده کنندگان داخلی (مجریان و مدیران) ۲. استفاده کنندگان خارجی (سهامداران)

پس حسابداری با تهیه اطلاعات مورد نیاز تصمیم گیرندگان، خدمتی حیاتی به آنها ارائه می کند تا بتوانند از میان گزینه های مختلف، بهترین گزینه را برای بهره برداری از منابع کمیاب در انجام فعالیتهای تجاری و اقتصادی انتخاب کنند. لذا اطلاعات حسابداری حلقه اتصال بین فعالیتهای تجاری و سرمایه گذاران و تصمیم گیرندگان است.

حسابداری را در اصل یک سیستم اطلاعاتی می دانند. قدمت حسابداری و یا بهتر بگوییم سیستم حسابداری، به زمانی مربوط می شود که انسان اولیه با شمارش آشنا شد. فرایند تجزیه و تحلیل، طراحی و استقرار سیستم های اطلاعاتی، چرخه ای به نام چرخه تکامل یا حیات سیستم را تشکیل می دهد. این چرخه تابع روشهایی است که از آنها به منظور انجام فعالیتها در چرخه استفاده می شود. تا اواسط دهه ۱۹۷۰ روشی به کار گرفته می شد که امروزه به نام روش سنتی نامیده می شود و نزدیک به سه دهه است که به علت نارساییهای آن، کنار گذاشته شده و به جای آن روشهای متعدد ساخت یافته یا مشابه آن مورد استفاده قرار گرفته است.^۲

دائل و اسمیت (Donnel & Smith) در سال ۱۹۹۹ این موضوع را مطرح کردند که سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان یک واسطه و رابط عمل می کند که از طریق آن، سه متغیر مجزای رفتار سازمانی تحت تأثیر قرار می گیرند. سیستم اطلاعات حسابداری اطلاعاتی درباره وقایع اقتصادی فراهم می کند که تصمیم گیرندگان از آن در برنامه ریزی، نظارت و کنترل سازمان استفاده می کنند. طبق نظر آنها، فرایند تصمیم گیری تابعی از سه متغیر: هدفها، مفهومیها و نمادهاست. براساس این نظریه، سیستم اطلاعات حسابداری باید بتواند اطلاعاتی را فراهم کند که قابلیت فهم و مقایسه پذیری داشته باشد و استفاده کنندگان بتوانند با آن داده ها کار کنند و قادر باشند آنها را به مفاهیم اقتصادی مورد نیاز تبدیل و صورتهای مالی ویژه ای با توجه به زمان نیاز به آنها تهیه کنند. مثلاً در برخی شرکتهای نرم افزاری، سیستم به گونه ای طراحی شده است که در آن استفاده کنندگان تاریخ شروع و پایان دوره صورتهای مالی را وارد می کنند و صورتهای مالی، بنابر علاقه استفاده کننده برای آن دوره زمانی تولید می شوند.^۳

^۱ بهرامفر، نقی، رسولی، ولی الله. (۱۳۸۰) «ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت و نقش آن در تصمیم گیری مدیریت»

تقوی فرد، محمد؛ ترابی، مصطفی؛ و محسن زاهدی ادیب. (۱۳۸۶). نقش فناوری اطلاعات در برنامه ریزی منابع سازمان. ^۲

^۳ دستگیر، محسن. جمشیدیان، مهدی. جدیدی، عباس. «بررسی تاثیر ویژگی های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم

پیشینه پژوهش**- پژوهش های داخلی**

دهقان نیستانی و همکاران (۱۳۹۱) طی مقاله‌ای به این نتیجه رسیدند که پیشرفت‌های فناوری اطلاعات تقاضا را برای حسابرسی فناوری اطلاعات افزایش داده است. از این رو حساب‌برسان مستقل که نقش اصلی آنها، اعتبار دهی به اطلاعات حسابداری است، باید برای ارائه خدمات حسابرسی به روز و افزایش کارایی در حسابرسی، به حسابرسی فناوری اطلاعات روی آورند. ذبیح منش (۱۳۹۱) طی مقاله‌ای دریافت که عدم تمرکز وظایف به طور سنتی در بخش حسابداری متمرکز می‌شود. وکیلی فرد و نظری (۱۳۹۱) طی مقاله‌ای دریافتند که عواملی چون مدیریت، نیروی انسانی متخصص، قوانین و مقررات، چارچوب نظری و فرهنگ پاسخ‌گویی و پاسخ‌خواهی بر بکارگیری حسابداری تعهدی در بخش دولتی تأثیرگذار است. گرد و کریمی (۱۳۹۰) طی مقاله‌ای نشان دادند که تبدیل روش حسابداری نقدی به حسابداری تعهدی، منجر به بهبود عملکرد مالی و عملیاتی دستگاه، افزایش کارایی در تعیین بهای تمام شده خدمات و فعالیت‌ها و همچنین منجر به کنترل دقیق‌تر درآمدها و هزینه‌ها می‌شود. در واقع نتایج نشان داد که حسابداری تعهدی، گزارش‌های مالی دقیق‌تر و صحیح‌تری را در اختیار مدیران قرار می‌دهد.

عابدی جعفری (۱۳۹۰) تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات بر عملکرد عملیاتی و عملکرد استراتژیک واحد مدیریت منابع انسانی در شرکت‌های خودرو ساز و قطعه ساز تهران را مورد مطالعه قرار داده است. نتایج نشان داد که استفاده از فناوری اطلاعات در واحدهای منابع انسانی این شرکت‌ها موجب بهبود عملکرد در دو جنبه‌ی عملیاتی و استراتژیک می‌شود. همچنین افزایش عملکرد عملیاتی نیز موجب افزایش عملکرد استراتژیک واحد منابع انسانی می‌شود.

نتایج پژوهش رحمانی و رضایی (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که برای موفقیت برنامه‌های بودجه‌ریزی عملیاتی و اثر بخشی حسابرسی کارکرد، باید اصلاح سیستم حسابداری دولتی، یعنی تبدیل روش نقدی به تعهدی صورت گیرد.

عربی (۱۳۸۸) به بررسی پیشرفت‌های فناوری اطلاعات پرداخت و به این نتیجه رسید که پیشرفت‌های فناوری اطلاعات از طریق رفع خطاهای انسانی، کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری، کیفیت و اثربخشی بر سیستم اطلاعات حسابداری تأثیر گذاشته است و همچنین باعث ایجاد زمینه‌ها و کاربردهای جدید در حرفه حسابداری شده است.

کرباسی یزدی و طریقی (۱۳۸۸) طی مقاله‌ای نشان دادند که اجرا و پیاده‌سازی حسابداری تعهدی موجب شفاف‌تر شدن بهای تمام شده خدمات و فعالیت‌ها و منجر به اجرای بودجه‌ریزی عملیاتی می‌گردد.

فقیهی و کرد (۱۳۸۷) توسعه‌ی اثربخش فناوری اطلاعات در بخش دولتی با رویکرد بهینه‌کاوی را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق نشان دهنده‌ی این بود که بیشترین شکاف بین دو جامعه‌ی مورد مطالعه، مربوط به مسائل سازمانی و مدیریتی و کمترین آن مربوط به مسائل فنی و تکنولوژیکی است.

تقوی فرد و همکاران (۱۳۸۶) به بررسی نقش فناوری اطلاعات در سیستم برنامه‌ریزی منابع سازمان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که این سیستم‌ها قادرند با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، سیستم‌ها و عملیات موجود در سازمان‌ها را یکپارچه کنند و در قالب یک پایگاه اطلاعاتی واحد در دسترس قرار دهند.

- پژوهش های خارجی

میگا و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی تأثیر متقابل سیستم‌های کنترل هزینه و یکپارچه‌سازی فناوری اطلاعات بر عملکرد مالی کارخانه‌های تولیدی پرداختند. نتایج بدست آمده حاکی از این است که اگرچه یکپارچه‌سازی فناوری اطلاعات و سیستم‌های کنترل هزینه، اثر قابل توجهی بر عملکرد مالی کارخانه‌های تولیدی ندارد، اما متقابلاً تأثیر مثبتی بر عملکرد آنها می‌گذارد.

وَنگ و همکاران (۲۰۱۴) نقش تصمیم‌گیری با کمک قدرت فناوری اطلاعات در یکپارچه‌سازی اطلاعات درون سازمانی به منظور بهبود عملکرد خدمت به مشتریان را مورد مطالعه قرار داده و به رابطه ساختاری مثبتی بین این دو عامل دست یافتند.

یوچاک ترک و ویلارد (۲۰۱۳) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر سیستم‌های اطلاعاتی مدیریت و برنامه‌ریزی منابع انسانی بر دانش مدیریت استراتژیک و تصمیم‌گیری می‌پردازند و چگونگی تأثیر این سیستم‌ها را بر تصمیم‌گیری مدیران تجاری رده بالا و متوسط، مدیریت استراتژیک جهت خلاقیت بیشتر، افزایش مزیت رقابتی واحدهای تجاری و.. مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند.

مورتی و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی کاربرد فناوری اطلاعات در تصمیم‌گیری حسابداری مدیریت پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که بکارگیری فناوری اطلاعات در بخش حسابداری مدیریت در شرکت‌ها، حسابداران را قادر به ارائه‌ی گزارش‌های مالی دقیق‌تری برای اتخاذ تصمیمات بهینه می‌سازد. همچنین وجود رابطه‌ی بسیار نزدیکی بین مدیریت، حسابداری و استفاده‌کنندگان فناوری اطلاعات ضروری است.

تودرو و موتیو (۲۰۰۵) به بررسی حسابداری نقدی در مقابل حسابداری تعهدی پرداختند. نتایج حاکی از این بود که اجرای حسابداری تعهدی مستلزم گسترش سیستم فناوری اطلاعات و بهبود روش‌های اجرایی است. به عنوان مثال کشور رومانی از فناوری اطلاعات جهت ثبت اطلاعات حسابداری که در نتیجه‌ی تغییر به سمت مبنای تعهدی گام برداشته بود، استفاده کرده است. نتایج مطالعه‌ی کامسو و همکاران (۲۰۰۳) نشان می‌دهد که شرکت‌های وابسته به اینترنت در یک اقتصاد پررونق، مازاد بازده کمتری نسبت به شرکت‌های فاقد اینترنت دارند. بنابراین انتخاب فناوری خاص جهت پیاده‌سازی استراتژی تجاری، ممکن است اثر مهم و معناداری بر روی عملکرد سهام شرکت‌ها داشته باشد. در مقاله‌ای بانکر و همکاران (۲۰۰۲) به مطالعه بر روی ۵ شرکت در بخش حسابداری دولتی بین‌المللی که سرمایه‌گذاری‌های کلانی در زمینه‌ی فناوری اطلاعات انجام داده بودند، پرداختند. نتایج حاکی از این بود که فناوری اطلاعات اثر مثبت و معناداری بر روی بهره‌وری این شرکت‌ها داشته است. واژه‌ی فناوری اطلاعات مفهومی گسترده دارد. تا سال ۱۹۸۰ رایانه تنها فناوری بود که تحت عنوان فناوری اطلاعات پوشش پیدا می‌کرد. در حال حاضر فناوری اطلاعات تبدیل به چتری شده است که مصادیق آن شامل گروهی از تجهیزات، خدمات، کاربردها و فناوری‌های پایه می‌باشد. (دهقان نیستانی و همکاران، ۱۳۹۱). جامعه‌ی رسمی آمریکا در سال ۱۹۹۸ اعلام داشت: حرفه‌ی حسابداری باید مهارت‌های لازم را برای استفاده از ابزارها و فناوری‌های مؤثر و کارآمد کسب کند. کمیته‌ی تغییرات حسابداری این نظر را ارائه کرد که باتوجه به تأثیرپذیری سریع سازمان‌ها از فناوری، حرفه‌ی حسابداری نیز باید نقش‌های جاری و آتی فناوری اطلاعات در سازمان‌ها را درک کند. (دهقان نیستانی و همکاران، ۱۳۹۱). در گذشته، تأثیر شگرف فناوری اطلاعات بر حرفه حسابداری، برای جامعه‌ی حسابداران حرفه‌ای نگران‌کننده بود. برای مثال انجمن حسابداران خبره در استرالیا در سال ۱۹۹۸، گزارش کردند: همان طور که بخش تجارت به مهارت‌های تجاری کلی و استراتژی نیاز دارد، حسابداران نیز به مهارت‌های گسترده‌ای در زمینه‌ی فناوری اطلاعات نیاز دارند. (بیمن و ریچاردسون، ۲۰۰۷). با توجه به اینکه استانداردهای حسابداری در طول سالیان بدون تغییرات اصلی، ثابت باقی مانده اما فناوری اطلاعات روز به روز در حال تغییر می‌باشد، کمیته‌ها و جامعه‌ی حسابداری به تغییر در آموزش حسابداران نیازمند بودند که این تغییر به کمک افزایش دانش سیستم‌های اطلاعاتی و دانش فناوری اطلاعات امکان پذیر می‌باشد که این امر باعث تسهیل فرآیند محاسبات و همچنین ارائه‌ی بهتر داده‌های تجاری برای تصمیم‌گیری مؤثرتر خواهد بود. علاوه بر این فناوری اطلاعات تأثیر بسزایی بر روی هزینه‌ها خواهد داشت. در واقع فناوری اطلاعات باعث بهبود مؤثر در بخش‌های حسابداری و همچنین صرفه جویی در زمان و افزایش دقت محاسبات می‌گردد. (مورتی و همکاران، ۲۰۱۲). در زمینه‌ی حسابداری بخش عمومی دو نوع نگرش وجود دارد؛ نخست، نگرش سنتی بر مبنای حسابداری نقدی و دیگری نگرش نوین بر مبنای حسابداری تعهدی. بر اساس مدل مدرن و با کاربرد حسابداری تعهدی در این مدل، تأکید بر کارایی است. بنابراین امروزه توصیه می‌شود که بخش عمومی، مجموعه‌ای از صورت‌های مالی مورد استفاده در بخش خصوصی را بر اساس مبنای تعهدی تهیه کنند. (طالب نیا و حسنی، ۱۳۹۰) اما به منظور اجرای قوانین مربوط به مدیریت خدمات کشوری و برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۸۸ روش حسابداری تعهدی کامل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و موسسات وابسته به وزارت بهداشت، جایگزین روش حسابداری نقدی تعدیل شده گردید. می‌توان بیان کرد که فناوری اطلاعات نقش اساسی در ایجاد و پیشبرد صحیح

یک سیستم حسابداری تعهدی ایفا می‌کند. حسابداری تعهدی وضع موجود واحد گزارشگر را بهتر توصیف می‌کند و بکارگیری آن موجب تهیه اطلاعات سودمندتر برای بهبود تخصیص منابع، افزایش پاسخگویی، افزایش شفافیت اطلاعاتی و ایجاد آگاهی نسبت به اثراقتصادی می‌شود. گذشته از آن بهکارگیری حسابداری تعهدی هزینه، زمان و تخصص ویژه می‌طلبد که باید مورد ملاحظه قرار گیرد. (رحمانی و رضایی، ۱۳۹۰). در میان تحقیقات انجام شده در زمینه فناوری اطلاعات در بخش حسابداری دولتی، اقدامی جهت نشان دادن تأثیر این عامل بر حسابداری تعهدی صورت نگرفته است؛ لذا تحقیق حاضر سعی بر بررسی نقش این عامل بر پیشبرد سیستم حسابداری تعهدی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور دارد و میکوشد با نشان دادن تأثیر فناوری اطلاعات بر برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، مدیریت داده‌ها و اطلاعات، ارزیابی عملکرد سازمان‌ها و کارکنان، افزایش امنیت اطلاعات، شیوه گزارشات مالی و مدیریت منابع انسانی چگونگی این تأثیر را نشان دهد.

سوالات تحقیق

الف) سیستم اطلاعات حسابداری چیست؟

ب) سیستم اطلاعات حسابداری از چه اجزایی تشکیل شده است؟

ج) هدف از مطالعه سیستم‌های حسابداری چیست؟

د) سیستم‌های اطلاعاتی چه جایگاهی در حسابداری دارند؟

اهداف تحقیق

الف) تعریف سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری

ب) تبیین اجزای سیستم اطلاعات حسابداری

ج) تشریح اهداف سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری

د) بیان این قضیه که به‌طور کلی می‌توان گفت که سیستم‌های حسابداری مدیریت، نوعی سیستم اندازه‌گیری و گردآوری اطلاعات مالی و عملیاتی است که فعالیت مدیریتی و رفتارهای انگیزشی را هدایت کرده و ارزش‌های فرهنگی موردنیاز برای رسیدن به اهداف استراتژیک سازمان را ایجاد و حمایت می‌کند.

فرضیه‌های تحقیق

الف) سیستم اطلاعات حسابداری مجموعه‌ای است که از دو یا چند جزء مرتبط به هم که به منظور دستیابی به یک هدف با هم در تعامل می‌باشند. ب) یکی از وظایف عمده سیستم اطلاعات حسابداری؛ گردآوری و ذخیره داده‌های مربوط به فعالیتها و رویدادها به طوری که یک بنگاه تجاری بتواند آنچه را که رخ داده است بررسی کند. ج) سیستم اطلاعات حسابداری به سازمان اجازه می‌دهد تا برای وصول اهداف خود برنامه‌ریزی نماید و کارکنان به گزارشات و تجزیه و تحلیل‌های دسترسی داشته باشند.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل: سیستم اطلاعات حسابداری

متغیر وابسته: مؤسسات و شرکتهای

تعاریف اصطلاحات و واژگان

گونه‌ای از سیستم‌های اطلاعات سازمانی که اطلاعات مالی حسابها را جمع‌آوری و پردازش کرده و گزارش‌هایی از آن حسابها برای استفاده مدیریت تولید می‌کند.

سیستم اطلاعات عبارت است از یک سیستم کامل طراحی شده برای تولید، جمع‌آوری، سازماندهی، ذخیره، بازیابی و اشاعه اطلاعات در یک مؤسسه، سازمان یا هر حوزه تعریف شده دیگر از جامعه .

سیستم اطلاعات سازمانی یک سیستم اطلاعات برای کار بر روی اطلاعاتی است که به خود سازمان مربوط می‌شوند. اگر سازمانی کار تولید، جمع‌آوری و اشاعه اطلاعات آماری جمعیت کشور را به عهده دارد و برای این وظیفه از یک سیستم اطلاعات استفاده می‌کند این سیستم اطلاعات، یک سیستم اطلاعات سازمانی نیست اما سیستم اطلاعات نیروی انسانی یا سیستم حسابداری این سازمان از جمله سیستم‌های اطلاعات سازمانی آن محسوب می‌شوند .

سیستم‌های اطلاعات سازمانی برای سه مورد انجام عملیات، کنترل عملیات، و تصمیم‌گیری در سازمانها استفاده می‌شوند. سیستم‌های اطلاعات سازمانی می‌توانند به صورت دستی یا کامپیوتری یا ترکیبی از دستی و کامپیوتری اجرا شوند .

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه دسترسی سریع، دقیق و به موقع به اطلاعات مالی، معیار کلیدی جهت‌یافتن سازمانها از جمله سازمان‌های دولتی باشد. از طرفی جهان حاضر بر اساس تکنولوژی و فناوری‌های گوناگون بخصوص فناوری اطلاعات استوار است، لذا حسابداری نیز برای بهبود کارایی خود نیازمند به این فناوری‌های جدید می‌باشد. بنابراین مدیران برای نیل به نیازمندی‌های سازمان به فناوری اطلاعات نیاز دارند، در حالیکه مدیریت سنتی قادر به فراهم کردن این شرایط نیست. اما به منظور افزایش بهره‌وری و جلوگیری از تمرکز تصمیم‌گیری و اعطاء اختیارات لازم به مدیران برای اداره واحدهای تحت سرپرستی خود، لازم است سیستم حسابداری تعهدی در دانشگاه‌های علوم پزشکی و مؤسسات وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به طور کامل پیاده و عوامل تأثیرگذار بر آن شناسایی گردد، لذا در این پژوهش که به بررسی نقش فناوری اطلاعات در پیشبرد سیستم حسابداری تعهدی در دانشگاه علوم پزشکی پرداخته شد، تأثیر آن بر روی ۶ مؤلفه‌ی برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مدیران، مدیریت داده‌ها و اطلاعات، ارزیابی عملکرد سازمانها و کارکنان، افزایش امنیت اطلاعات، شیوه گزارشات مالی و مدیریت منابع انسانی مورد بررسی قرار گرفت. در زمینه ارزیابی عملکرد سازمانها و کارکنان، فناوری اطلاعات می‌تواند عامل اصلی در بهبود برنامه‌ریزی، کنترل، تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری در یک سیستم حسابداری تعهدی باشد و در جهت افزایش کارایی و اثربخشی فعالیتهای سازمان گام بردارد، که می‌توان این نتایج را با نتایج پژوهش فانی و مصلح (۱۳۸۵) سازگار دانست. همچنین در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به تهیه دقیق بودجه کمک بسزایی نموده و یافته‌های پژوهش مورتی و همکاران (۲۰۱۲) و همچنین بانکر و همکاران (۲۰۰۲) گواهی بر این مدعا می‌باشند. فناوری اطلاعات با کاهش خطاهای کاربردی و اشتباهات محاسباتی و همچنین ایجاد روش‌های پیشگیری از تقلب نقش مهمی در افزایش امنیت اطلاعات ایفا می‌کند. در زمینه‌ی شیوه گزارشات مالی، در تهیه دقیق و صحیح گزارشات و بررسی عملکرد واحدهای سازمان در هر زمان ممکن به مدیران مالی و همچنین در شفافیت ارائه اطلاعات مؤثر می‌باشد که این نتایج با یافته‌های پژوهش تودور و موتیو (۲۰۰۵) همسان می‌باشد. در اجرای یک سیستم حسابداری تعهدی، فناوری اطلاعات با تسهیل ارزیابی عملکرد فردی کارکنان و ایجاد محیطی ایمن برای آنان و کنترل دانش متخصصان، در جهت مدیریت منابع انسانی گام برداشته است که عابدی جعفری (۱۳۹۰) نیز طی مقاله‌ای این یافته‌ها را تأیید می‌کند. همچنین فناوری اطلاعات با افزایش دقت پردازش داده‌ها، مدیریت داده‌ها و اطلاعات را تسهیل بخشیده که نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش عربی (۱۳۸۸) سازگار می‌باشد. در حال حاضر نظارت بر فرآیند راه‌اندازی نظام نوین مالی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور یکی از خدماتی است که شرکت فن‌آوران اطلاعات و ارتباطات روزآمد به این سازمان ارائه می‌کند و در اکثر دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران در حال استفاده و اجراست. اما بکارگیری فناوری اطلاعات در جهت پیاده‌سازی و پیشبرد سیستم حسابداری در دانشگاه‌های علوم پزشکی دارای یک سری معایب و مزایا می‌باشد که پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی به این مقوله توجه گردیده و راه‌حلهایی جهت رفع نقایص و بهبود مزایا ارائه شود. همچنین می‌توان عوامل موفقیت یا عدم موفقیت یک سیستم حسابداری کارآمد و جایگاه سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری را در پیشبرد حسابداری تعهدی در سازمان‌های دولتی را مورد بررسی قرار داد. در زمینه وجود تخلفات، سوءاستفاده،

افشای اطلاعات مهم به خارج از سازمان، تخریب سیستم‌های حسابداری از طریق ویروس‌های کامپیوتری، هک کردن و سایر اقدامات صورت گرفته جهت از بین بردن یا جایگزینی اطلاعات حسابداری، و همچنین رازداری و وجدان کاری کارکنان در استفاده از سیستم‌های حسابداری نیز می‌توان در آینده مطالعاتی صورت گیرد.

منابع و مأخذ

- بهرامفر، نقی، رسولی، ولی‌الله. (۱۳۸۰) «ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مدیریت و نقش آن در تصمیم‌گیری مدیریت». فصلنامه علمی پژوهشی بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. شماره ۲۵
- تقوی فرد، محمد؛ ترابی، مصطفی؛ و محسن زاهدی ادیب. (۱۳۸۶). نقش فناوری اطلاعات در برنامه‌ریزی منابع سازمان. ماهنامه تدبیر، شماره ۱۸۶، ۳۳-۳۷.
- دستگیر، محسن. جمشیدیان، مهدی. جدیدی، عباس. «بررسی تاثیر ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران» فصلنامه علمی-پژوهشی بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. سال دهم، شماره ۳۴
- دهقان نیستانی، مهدی؛ گلی، عباس؛ و اکرم افسای. (۱۳۹۱). بررسی نقش فناوری اطلاعات در حرفه حسابداری و حسابرسی. همایش منطقه‌ای حسابداری در عصر فناوری اطلاعات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مینودشت.
- ذبیح منش، محمد. (۱۳۹۱). فناوری اطلاعات و نقش آن در حرفه حسابداری. نخستین همایش منطقه‌ای مباحث نوین در حسابداری.
- رحمانی، علی؛ رضایی، مهدی. (۱۳۹۰). حسابداری تعهدی، زمینه ساز حسابرسی کارکرد در بخش عمومی. ماهنامه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، شماره ۲۸۳، ۱-۱۰.
- رنجبری، بهراد، مشرفی، رسام. تفکر سیستمی و سیستم‌های متفکر (۱۳۸۱)، SYSTEM DYNAMICS REVIEW، ماهنامه تدبیر شماره ۱۳۰
- زرگر، محمود (۱۳۸۲). اصول و مفاهیم فن آوری اطلاعات. مجله کتاب ماه علوم و فنون، شماره ۶۵، ۲۵-۳۱.
- طالب نیا، قدرت اله؛ حسنی، محسن. (۱۳۹۰). حسابداری تعهدی و عوامل مؤثر در به کارگیری آن در سازمان‌های دولتی. فصلنامه حسابرسی، شماره ۵۵، ۶۶-۷۳.
- عابدی جعفری، حسن؛ اسد نژاد رکنی، مهدی؛ و حمیدرضایزدانی. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر استفاده از فناوری اطلاعات بر عملکرد عملیاتی و عملکرد استراتژیک واحد مدیریت منابع انسانی در شرکت‌های خودرو ساز و قطعه ساز تهران. فصلنامه مدیریت فناوری اطلاعات، دوره ۳، شماره ۹، ۶۹-۸۸.
- عربی، مهدی. (۱۳۸۸). تأثیر فناوری اطلاعات بر سیستم اطلاعات حسابداری. فصلنامه تدبیر، شماره ۲۱۰، ۴۵-۴۸.
- عیسایی خوش، احمد. «نظری اجمالی بر سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری». نشریه حسابداری، سال چهاردهم، شماره ۱۳۳
- فانی، علی‌اصغر؛ مصلح، عبدالمجید. (۱۳۸۶). عوامل مدیریتی و ساختاری مؤثر بر کاربری فناوری اطلاعات در سازمان‌های دولتی: استان بوشهر. فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۱، شماره ۳، ۱-۲۶.
- فقیهی، ابوالحسن؛ کرد، باقر. (۱۳۸۷). توسعه اثربخش فناوری اطلاعات در بخش دولتی با رویکرد بهینه‌کاوی. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت، سال اول، شماره دوم، ۵-۳۴.
- کرباسی‌یزدی، حسین؛ طریقی، علی. (۱۳۸۸). ارزیابی مزایای سامانه‌های حسابداری تعهدی در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران. فصلنامه دانش حسابرسی، سال نهم، شماره ۳۰، ۱۶-۲۲.
- گرد، عزیز؛ کریمی، عباس. (۱۳۹۰). بررسی اثرات تغییر روش حسابداری نقدی به حسابداری تعهدی بر عملکرد مالی و عملیاتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. فصلنامه دانش حسابرسی، سال یازدهم، شماره ۴، ۶-۲۱.

مشایخی، علینقی؛ فرهنگی، علی اکبر؛ مؤمنی، منصور؛ و سیروس علیدوستی. (۱۳۸۴). بررسی عوامل کلیدی موثر بر کاربرد فناوری اطلاعات در سازمان‌های دولتی ایران: کاربرد روش دلفی. *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، ویژه نامه مدیریت. معرف خانی، مجید. «عوامل موثر بر استفاده مدیران وامل موثر بر استفاده مدیران از سیستم های اطلاعاتی حسابداری در جهت پیشبرد وظایف مدیریت» پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی. نوری فرد، یداله. «هدفها و فعالیتهای تجاری در راستای تصمیم گیری های مناسب مدیریت» نشریه حسابداری، سال چهاردهم، شماره ۱۳۲

وکیلی فرد، حمیدرضا؛ نظری، فرزاد. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر پیاده سازی نظام حسابداری تعهدی در مؤسسات تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. *فصلنامه حسابداری سلامت، دوره اول، شماره اول، ۱۱-۱۲۵*.

Banker, R. , Chang, D. , & Kao, Y. (2002). Impact Of Information Technology On Public Accounting Firm Productivity. *Journal Of Information System, Vol. 16, No. 2*, 209-222.

Beaman, I. , & Richardson, B. (2007). Information Technology, Decision Support and Management Accounting Roles. *JAMAR. Vol. 5. Number. 1*.

Kamssu, A. J. , Reithel, B. J. , & Ziegelmayer, J. L. (2003). Information Technology and Financial Performance: The Impact Of being an Internet – Dependent Firm On Stock Returns. *Kluwer Academic Publishers, Information System Frontiers*, 279-288.

Maiga, Adam S. , Nilsson, Anders. , & Jacobs, Fred A. (2014). Assessing the interaction effect of cost control systems and information technology integration on manufacturing plant financial performance. *The British Accounting Review, Volume 46, Issue 1*, 77-90.

Moorthy, K. , M. Voon, O. , & Samsuri, C. (2012). Management Accounting Decision Making. *International Journal Of Academic Research in Business and Social Sciences, Vol. 2, No. 3*, 2222-6996.

Tudor, t. , & Mutiu, A. (2005). Cash Versus Accrual Accounting in Public Sector. *Studia Oeconomica, No. 1*, 36-51.

Uçaktürk, Ahmet. , & Villard, Michel. (2013). The Effects Of Management Information and ERP System On Strategic Knowledge Management and Decision – Making. (2013). *Procedia - Social and Behavioral Sciences 99*, 1035 – 1043.

Wong, Christina W. Y. , Lai, Kee-hung. , Cheng, T. C. E. , & Lun, Y. H. Venus. (2014). The role of IT-enabled collaborative decision making in inter-organizational information integration to improve customer service performance. *International Journal of Production Economics*, 1-10. journal homepage: www.elsevier.com/locate/ijpe.